

אדרא דחדוותא

יצחק לאווי

ערב פורים התשע"ז

אמר הכותב: באשר בשנים עברו פעלתי, וכן עלה במחשבתי שנה זו לערוך את שבעים אותיות להתבונן בעיון עד דלא ידע משבעים פנים וצדדים ואספקלריות שבתורה ושבחיים. ובהיות לעת עתה לא עלה בסדר זמנים שלי פנאי להתיישב כראוי ולערוך מחשבות בסדר הגיוני מחמת מניעות שונות ומשונות ודינין תקיפין שעלו על ישראל, אמרתי להתחיל ולעלות בכל יום מהני מילי מעלייתא שנאמרים בבית המדרש כסדר מונולוג ודיאלוג חי ומתמשך כנהר הנובע, כל יומא ויומא בעידניה ומאי דסליק ביה, ונאמרו הדברים בלשון הקודש בלשון חכמים בלישנא דנשמתא, ותהי רוח חיים על הדברים ההולכים ומתהווים כסדר. ואזמין בה השתא הני חברייא קדישא אנשי מועד קרואי שם לקחת חבל בחיים האלה, ותו אזמין בה נשמתין דצדיקייא ואתוון דאורייתא ותהי חלקנו עמהם.

ונקרא שם החיבור אדרא דחדוותא וטעמו יתבאר בפנים (אות ה').

ערב פורים תשע"ז

א] בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי

א' משפטים כג שבט התשעז

רבי יצחק ורבי יוסי הוי יתבין כל חד בבתיהון, והוי מתקשרי בהני חוטאי דחסד דמהפכי עולם גדול לקטן, ומקרבן לבני נשא מהודו ועד כוש. אמר ליה רבי יצחק לרבי יוסי, הא כל שתא ושתא אתערנא בהאי מילתא דאמרוה רבנן, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והא שעתא דא אתיא, דהא בשבתא דא מברכינן לחודש אדר, והא מכמה צדדים וכמה אורחין אזלנא למהווי האי עד דלא ידע, והשתא אית לן למתער במה דאית ביננא בשתא דא וברגעא דא, מאי ידע ומאי עד דלא ידע, ומאי עד דשעתא דא.

פתח רבי יצחק ואמר, תנינן (תענית כט, ב) הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולמצי נפשיה באדר דבריא מזליה. מילתא דא אציתנא במתיבתא דלעילא, דאיהו לעילא ממתיבתא דרקיעא, והכי אמרי, לאו בר ישראל דלתתא ולא נכרי נכרי דלתתא, לחוד בר ישראל דא מאן דאתמר עליה שמע ישראל הויה אלהינו הויה אחד, מאן דאצית ליחודא

עילאה לעילא דא בשם ישראל יכונה, ומאן נכרי דא מאן דאתמר עליה העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו הלא נכריות נחשבנו לו. דא מאן דארחיק גרמיה מלמשמע מילין דקיקן עילאין, ולא בעי למהווי ליה חלק ונחלה בבית אבינו. והא בשעתא דמרדכי ואסתר הוי מקצת סנהדרין דנכריות נחשבו לנו, ולא הוי להו חלק ונחלה בבית רזא דנא, והוי מרדכי רצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו, דאתחשבו להו כנכריות, והא בעידנא הדין חזינא דאית מאנשי הבית דנכריות נחשבנו לו, לגבי דידהו איתמר לימצי נפשיה באדר.

תא חזי, כמה תקיפא ויאה וחזי ושפיר מילתא דא דאמר לימצי נפשיה לגבי דינא. דהא כמה בתי דינאין דנין לבני נשא בכל אתר ואתר, עיני הויה אינון דמשטטאן בכל ארעא, ובכל דוכתי בני נשא ברחי מהאי דינא להאי דינא, ולעולם לשתמיט איניש גרמיה מדינא, ואף אתרי דבי דינא רדפין אחר הפשרה ומשתמטין מן הדין, ומי יצדק בעיניך בדין, דהא דינא בגבורה אתי ובגבורה סליק, אפילו בעל דבבא דנצח בדינא אכתי גבורת דינא עליה, דגבורה איהי גופיה נכרי, ולית דינא חל אלא על הגלוי, "אין לו לדיין אלא מה שעניו ראות", ולהכי בר ישראל בעל חזין בעל מסתרי סתרי קיומא ישתמיט גרמיה תדיר מן דינא. לחוד בחודש אדר בריא מזליה, ולא בלבד דלא ישתמיט נפשיה אוף ימצי נפשיה לגבי דינא. דהא

בהאי שעתא אתכפיין כל מארי דדינא קשיא וכל מארי דדינא רפיא, ונהיר מזלא
בכל בתי דינין דלעילא ותתא. ודא מזלא דעינא פקיחא דלעילא, כדאמרינן מזל
אדר דגים, בראשי תיבין אד"ם, ברזא דאדם אית ליה מזלא, והאי אדם עילאה
דאית ליה יד בכל סתראין פנימאין, לימצי נפשיה לגבי דינא באדר.

והא המן עמוזא תקיפא רברבא דדינא, לקבליה מרדכי עמוזא תקיפא רברבא
רב חסד, והוי מרדכי ממצי נפשיה לגבי המן לבי דינא, דבי דינא איהו אתרא
דדעת, כדאמרינן בכל דוכתי "דעת בית דין", והוי בי דינא דסנהדרין פריש
ממרדכי, עד דאמרי ניזיל עד אתרא דלא ידע, אתרא דמזלא דלעילא מדעתא דבי
דינא, הפיל פור הוא הגורל לפני המן, ופור המן נהפך לפורנו, דמהאי מזלא נזיל
נהירו דבסימו עילאה על בתי דינא.

ב] ויהי בימי אחשורש

ב' משפטים כד שבט התשעז

פתח רבי יוסי, "ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש שבע
ועשרים ומאה מדינה" (אסתר א, א) דא אית לן למינדע שכל מאן דבעי לקרות
את המגילה אית ליה למהוי בימי אחשורוש ובכל שתא ושתא אנן פותחים בדא,

דאנן בשעתא דא הוויין בימי אחשוורוש, תא חזי האי קרא היאך נכתב, ברישא
אודעותא דמה הוה הוא בימי אחשוורוש כל מה די ש כל הויה הוא בימי
אחשוורוש. ויהי -בימי אחשוורוש. ולבתר אמר מאן הוא אחשוורוש הוא
אחשוורוש המולך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה. הנה בעידננו אית
גלובליזציה ואף שכל מדינה ומדינה חלוקה בפני עצמה עדיין יש גלובליזציה
המנהגת את כל המדינות כולם. מאן אחשוורוש המולך אחשוורוש דא גוגל
אחשוורוש דא פייסבוק אחשוורוש דא האו"ם אחשוורוש דא כל קונסטרוקט
וקונסטרוקט דאזיל מסוף עולם ועד סוף.

אמר רבי יצחק ודאי הכי הוא, דאמרי רבנן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת
הגדולה כל ויהי בימי לשון צער, והכא אית למנדע מאי צער איכא, דהא צערא
דא למהווי בימי גברא, כל שכן בימי אחשוורוש. חיותא וחדוותא דבר נש למהווי
ביומיו דגופיה, באברהם כתיב ואברהם זקן בא בימים, אזיל ביומין דיליה, ודא
חדוותא הוי, בר נש דהוי ביומי איניש אחרא דא בי גלותא ודא דיהיב לאחרא
למשלט על זמניה ולמקבע ית כל מסגרת ונרטיבא דיומי.

תא חזי, ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים, דא הוית רישא דפורקנא, דהא
חכמיא אית בידיהון רזא דעיבורא, והאי רזא דעתים וזמנים, ואף בלעדי היות
להם כוח למשפט בני נשא ודעתיהן אשתבשת עליהון באורח גלותא, אכתי אית
בסתראה דלהון ידיעת עתים, דהא דעת לעילא מן דעת, דעת דלת עת. ועל הני
תלת מילין ארמיז כל מגילתא דא: דעת, עת, דת. והא חכמים לעילא מדעת אית
בהו ידיעת עת. וזא רזא דעיבורא דלא אתמסר לנוכראין, דביה רזיית אתמסר
להו שולטנא על עתים וזמנים, וספרי בני ישראל בסתרא לזמנין דילהון ולא לימי
אחשורש.

אנן אמרינן בתפלות יומי דפורים בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה, דא יומין
דילן, זה היום עשה הויה נגילה ונשמחה בו. הכי אית יומין דילן דלאו אינון יומין
דאמריקע ולא אינון יומין דמלכא דלהון ולא אינון יומין דבינלאומאה, אזלינן
ביומין דילן עד דלא ידע.

ג] על אילת השחר

למנצח על אילת השחר, והכי אוקימנא, תקיעה שברים תרועה תקיעה.

ג משפטים כ"ה שבט התשע"ז - ד' משפטים

אתעיר רבי יצחק ופקח עיינוהי, חזא בלביה והא בימינא ייחודא דחדוותא,
בשמאלא קטרוגא דפירודא. והא אמרנא בחבורא קדמאה (זוהר ח"א ד, א) דהכי
נפיק קלא בגן עדן "מאן מנכון די חשובא מהפכן לנהורא וטעמין מרירא למתקא
עד לא ייתון הכא, מאן מנכון דמחכאן בכל יומא לנהורא דנהיר בשעתא דמלכא
פקיד לאילתא ואתייקר ואתקרי מלכא מכל מלכין דעלמא, מאן דלא מצפא דא
בכל יומא בההוא עלמא לית ליה חולקא הכא".

אתערית בי נשמתא ואסהידת, דהא כל יומא ויומא אית בה עלמא הדין ועלמא
דאתי, מתיבתא דגן עדן ומתיבתא דלתתא. ואית בה רזין עילאין ומדורין תתאין.
וכולהו סדירן בלבאי מדורא על מדורא היכלא על היכלא עמקא על עמקא. וכל
עלמא אית בה אתרא דאורייתא עילאה דאכריז בה הכי. והא כל יומא אית
בנשמתא עציבו וחדיא, מרירו ומתיקו, נהורא וחשוכא, רעותא דליבא דסלקא
לעילא ורעותא דנחתי לתתא. ובכל שער ושער אכריזו מאן דלא טעים מרירו
למתיקו עד דלא ייתון הכא לא יעול.

וודאי כולהו בני עלמא רדפי בתר מתיקו, וכולהו בני חיותא רדפי בתר נהורא.
אתיין ודפקין אפתחא דגן עדן, אתרא דכל נהורא ביה, אתרא דכל חדוותא ביה,
אתרא דכל מתיקו ביה. לית בהו מאן דרדיף בתר חשוכא לאפכא ליה לנהורא.
לית בהו מאן דרדיף בתר זמנא דחשוכא אתגברת בלילה, זמנא דאילת השחר,
שחורה מכל שחור, זמנא דאתגברת חשיכו בנשמתא ולא חזאת לגרמה תקוה,
זמנא דאתגלי בה יסודא דנח בה, יסודא דאקדים להשכמה דבוקר, יסודא
דאקדים לתבונה ועשיה דצפרא.

ד] נתת שמחה בלבי

א' דר"ח אדר כ"ט בשבט א' תרומה התשע"ז

משנכנס אדר מרבין בשמחה. פתח ר' יצחק בפסוקא דיומא (תהלים ד) נתת
שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו. וודאי האי קרא אית למדרשיה על ראש
חדש אדר, דביה מרבין בשמחה ועל שעתא דא אמר משורר נתת שמחה בלבי.
ומאי שמחה זו שבלב, תא חזי. דהא דוד מלכא מגן הוי ליה ובמגן הוי חיי,
כדאמרינן מגן דוד. והאי מגן בלבו של דוד הוי, ולא עוד אלא שכל גופו ומציאותו

של דוד הוא בלב, בלבו היה חי בלבו היה גר ובלבו היה מתגונן. ומכיוון שהיה לו מגן בלב, לא היה לו לפחד מכל מה שסביב. ובלבו היו ידיע ליה, ועל משכבו היו אחיד ביה, באתרא ובזמנא דבני נשא אזלי לבד, ומשתחררי מכל טרדות דיומא, כדין אמר דוד אמרו בלבבכם על משכבכם, דין אתרא דילי בלבא. והא משכב כגוונא דלב, כמא דלב סתרא באברין וביה חיים פנימאין לנשמתא, כך משכב סתרא בסדר יומא דבר נש, אסתיר גרמיה מכל חיילין דיומא, וביה חיים פנימאין לגופא.

ועל דא הוי אמר נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירשום רבו. האי מעת לא ידעי רבנן מאי היא, אי דגנם ותירשום דיליה הוי או דגנם ותירשום דשונאיו הוי. דדא רזא דנתת שמחה בלבי, דלגבי לבא לא הוי שניא ליה אי דגנו דיליה הוא דרבי אי דגניה דחבריה אי דגניה דאויביה. דהא מאן דאזיל באברין ומבקש למהווי צדיק בגליא, ולא למהווי רשיעא, קשיא ליה כד חזי כל עיר על תלה בנויה ועיר האלהים מושפלת עד תחתיה, ואיהו אזיל ובכי בנעילת יומא דכפורי איך הוי כדין. לחוד מאן דאיהו ברזא דלבא, ידע איהו דכולי עלמא לאלהים הוא, ואי אית יופי ואית בניה ואית חדווה בכל עיר, תמן הוי אלהים, דהא כל יופי וכל חדווה וכל אמת דיליה הוא ואיהו הוא, ולא אשגח אי בשלט שעל הקיר כתוב פה גר צדיק

או פה גר רשע, אי ארמון נאה הוי וודאי לצדיקייא איהו, לצדיקא דאיהו גופיה
שופרא דעלמא, וכל שופרא דעלמא ביה אחיד.

ועל דא "ויתן המלך את מרדכי על בית המן", ואוקמוה, "יכין רשע וילבש צדיק",
דהא "בכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים", אף כד שכינתא בין
נשיא דאחשורש, תמן מרדכי הצדיק תמן ידע דהא בית מלכא עילאה הוא. ותמן
הוי מתהלך בכל יום ויום והוי מתפלל תמן שלש תפלות ביום דהא ידע דתמן
שכינתא. וכד הוי מתהלך ברחובות עיר ניו יורק הוי מתפלא על יופי דבניינא ועל
חדוותא דחיותא והוי אמר אתהלך לפני הויה בארצות החיים, דבכל אתרא דאית
חדוותא וכל אתרא דאית שופרא וכל אתרא דאית חיותא דא איהו חדוותא
ושפירו וחיותא דשכינתא.

ודא דאמר דוד בפרקא דא, "רבים אומרים מי יראני טוב, נסה עלינו אור פניך
הויה". דרבים דברשות הרבים הוי אמרי מי יראני בעיניי את הטוב, מי יראני
צדיק וטוב לו לפי אדם יראה לעיניי. אבל בלבאי לית אני מבקש דא אלא נסה
עלינו אור פניך הויה. ועל דא אמרנא בשבתא אור פניך עלינו אדון נשא ושקל

אשא בבית נכון ונשא. דכד אור פניך נישא עלינו, כדין גם בשעתא דא ובאתרא
דא הוי בית נכון ונשא, דכל בית נכון ונשא תמן הוא.

ה] כצנה רצון תעטרנו

ב' דר"ח אדר ב' תרומה התשע"ז

פתח לה פיתחא מהאי פסוקא. (תהלים ה') כי אתה תברך צדיק הויה כצנה רצון
תעטרנו. לגם רבי יצחק לגימת לחיים בכסא חדתא חיוורא. חדי ואמר מאן
יתבסם מרזא דקרא דא, דהא כמה דרגין עילאין על עילאין אנא חזי בפסוקא דא
דלית בר נש דידיע ולית אזנא שמעית. והא אתחיל לגלאה מאי דיפוק מפומאי.

תא חזי, וודאי הא קרא על כתרא עילאה איתמא. דאקרי רצון העליון רעווא דכל
רעווין. ובפליאה אי אמר דוד דכתרא עלאה תעטר ליה כצנה. דהא צנה מלבוש
הוא דאגן על כל גופא מחיצים. וכתרא עילאה אתפשטת מכל תמונה ומכל לבוש
ומכל מחשבה, איך תהי ללבוש אל אוהבי שמך דאיהו אוהבי הנוקבא קדישא,
הא דרגא דכתר סליק מכל לבוש ומכל תפיסה ומכל רעיון. והא חזינן כ'צנה ר'צון
ת'עטרנו ברישי אתוון כת"ר הא גליא כדקאמרן.

אלא על דא אקדים ואמר וישמחו כל חוסי בך. האי קרא אית לאתבונן ביה. דלאו
האי חוסי בך היפוכא דרשע שעסיק ביה פסוקים שלמעלה, שאין בפיה נכונה,
והוי ליה למימר וישמחו כל מאן דבפיהו נכונה וכו'. אלא דחוסי בך דקרא דא על
רשיעיא דבקרא דקדים ליה אתמר. דהאי חוסי בך סליק לעילא מאתרא דדינא
דביה "האשימם אלהים", ולעילא מאתרא דביה אחיזה. כדאמר רבנא שניאור
זלמן, "טוב לחסות בהוי"ה מבטוח באדם", טוב לחסות בהוי"ה עילאה מלחסות
באדם דאצילות דביה תורה ומצוות חוק ומשפט טב לצדיקי וביש לרשעי.

וודאי כדין ישמחו, דא שמחת אדר, דא שמחת חג הסוכות, דביה ותסך עלימו.
דהא סוכה איהו אתכסותא דמלכא בענני דיקר, ובר נש דיתיב בסוכה אתכסי
גרמי במקיפי מלכא עילאה. ואמשיך בבינה אור הכתר דביה ישת חושך סתרו
סביבותיו סוכתו. וכדין ישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ויעלצו בך אוהבי שמך,
אוהבי שמך אלין דאמרי תדיר אמרי האזינה הויה בינה הגיגי, דא א'מרי ה'אזינה
ב'ינה ה'גיגי בראשי תיבין אהב"ה.

תא חזי, אית בר נש דרחים לקודשא בריך הוא ודביק ביה בפיהו, מדבר לקוב"ה
ומבקש דקוב"ה יענה ליה וידבר איתו. אית בר נש דרחים ליה במוחיה, מתבונן

להבין חכמת ותורת קוב"ה ומבקש דקוב"ה יבין אותו, כדאמר בינה הגיגי. אית בר נש דרחים לקוב"ה במאכליה, אכיל קורבנין זבחי צדק דקוב"ה, ומבקש דקוב"ה יאכל ית קרבנין דיליה. אית בר נש דאתעטף בקוב"ה בטלית וציצית, ומבקש דקוב"ה יתלבש ביה, וילבש צדקה. ולעילא מכל דא אית בר נש דגר בקוב"ה, ומבקש דקוב"ה יגיר איתיה. עליה אתמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דהא מזון ומלבוש איהו דרגין קרובין לאדם, ודרגין נחותין דלעילא שריא עליה כפום מאי דאית בכח בר נש לקבל. אבל מאן דחוסה בסוכת קוב"ה, וגר איתיה, דא אחיז באתרא עילאה לעילא לעילא דלית ביה אחיזו ולית ביה יכולתא לאתלבש בלבושא דמצוות ובמאכל דתורה, דא דרגה דיחידה.

דוד בהאי פרקא כל עסיקו דיליה בדרגא דא, על דא אמר (פסוק ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, מפני שלא אל חפץ ברצון כתרך רשע, לכן לא יגור אתך רע. (פסוק ח) ואני ברוב חסדך אבא ביתך, אבוא בדירתך אקח מחסה בביתך. ושוב אמר דכמא דאית ביה מקדשא בעלמא, כך אית בי מקדשא בית בליבי. ובית דבליביה דא בטחון. דבטיחון דבטח בר נש בקוב"ה תמן אתמר אומר לה' מחסי, איהו לקח לקובה למהווי ליה מגן וצנה. והא אוקמוה מאי בטחון,

דידע בר נש בוודאי אתרא דלא ידיעא. ואזיל בכל אתרי דספקא בבטיחו ובוודאי
דהא אחיז איהו בלא ידע, בכתרא עילאה דנעשה לו בית וצנה.

על דא אמרינן בפורים ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. דהא צנה עם תלת אתווין
איהו נצ"ח. ולית בין צנה לנצח אלא ה' וח דהוא רזא דנצח והוד דביה נעשין
נסים לחוסי בך. ועל דא ולא יכלמו לנצח דייקא. דמאן דאית ביה חטא אדם
הראשון איתמר ביה וידעו כי ערומים המה. אבל באתרא דגן עדן אתמר ויהיו
שניהם ערומים ולא יתבוששו. דהא כד אית לבר נש חסוי ברעווא עילאה, כדין
נעשה יחידה ליה למלבושא. ואיהו מוקף בחומות ואווירי גן עדן ולית תמן בושה.
לחוד כד נפיק מגן עדן כדין יתבושש דלית כתרא עילאה אגין עליה עוד.

ודא דשלח אחשורש להביא ית ושתי המלכה לפניו ערומה בכתר מלכות.
דביקש לגלאה רזא דא למהווי כתר עליון לבושא לכל גופא. כצנה רצון תעטרנו.
אבל לגבי ושתי רשיעא הוי מילתא דא לכלמה דלא אשיגת בכתר. לחוד אסתר
המלכה אחידת בדרגא דא ויתן כתר מלכות בראשה דייקא וימליכה תחת ושתי,
דאסתר כד כתר מלכות בראשה כדין חוט של חסד משוך על כל גופה, ואני ברוב
חסדך אבא ביתך, ותשא חן וחסד לפני כל. ודא הוא רזא דסיפורא דילדאי על

בגדי המלך החדשים, דמלכא חדתא ביקש ללבוש בגדים דמעלמא דגן עדן,
ואיהו מלבושי כתר עליון דערומים הם בעלמא דא, ולית ידע רזא דא בר תינוקי
דאמרי המלך ערום לחוד כתר מלכות בראשו.

משנכנס אדר מרבין בשמחה, דהא אדר איהו לבושא, כדאמרינן אדר היקר,
אדרת שער. ואדרא בארמית איהו סוכה, כדאזלינן באדרא רבה ואדרא זוטא
ואדרא דביה משכנא. וכד נכנס דרגא עילאה דלבושא בתוך לביה דבר נש, כדון
נתת שמחה בלבי, וישמחו בך אהבי שמך נוק, כי אתה תברך צדיק יסוד אבא,
ומאיר מאור רעד"ר לכל עלמין כצנה רצון תעטרנו. צנה איהו מגן דאגן על כל
גופא, ביתא ולבושא כחדא, כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה.

[ו] עד דלא ידע #א – ריקנות ועודף

ג' תרומה ג' אדר התשע"ז

רב מנחם אמר, הא דאמרי רבנן חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע. לאו
מילתא בעלמא איהו דאמרי איניש. דהא אית "יין המשמח אלהים" ואית "יין
ישמח לבב אנוש". ומה בין האי להאי. יין דשאר זמני וחגי משמח אלהים איהו,
שמחה הנובעת משלמותא דאלהותא, כד שריא הרמוניה על עלמא, כדון הוי

"כוס יין מלא כברכת הויה". אתמלאת עלמא חדוה ושלימו, אתמלאת נפשא שלימו וחדוה והודיה, כדין משבח ואודי לאלהא דאשרי ברכתא ומליא ארעא שפע חיים ויקר.

יין המשכר איהו כגוונא דכתיב תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. דלא שתי מגו חדוותא ומגו שפעת חיותא דסלקא כסא על גדותיה, אלא מגו אבידו וריקניא. כד חזי איניש, דאנוש הוא ושכוח אל, דלאו עלמא מתקיימא כסדרא, ולא עמא קדישא בארעא קדישא, ולא נשמתא מליא לגופא, ולא חזינא לשמא דאלהא בארעא על אתריה, כדין "יחוגו וינועו כשכור", שתי יינא לבלבל גרמיה, לכסאה על ריקנותא דנפשא בבדיחו, לאתגברא על מרירו דנפשיה בחמרא דאגבר עליה, למשבח ית דעתיה וסדריה, וכדא הוי שמחה דפוריא, דהא "אכתי עבדי אחשורש אנן". ואחשורש גופיה מלך שיכור הפכפך הוי, ולית למסמך עליה כי אם בפור הוא הגורל, כדין שתי ומשתכר, ולא בכל יומא הכי לחוד ביומי דפוריא בלחוד.

אמר ליה רבי יצחק, וודאי הכי הוא כדאמרת, דאית יין המשמח ואית יין המשכר, אית יין צלול מכל שמרים, "שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו, כחמרא

דיתוב על דורדייה". כעממיא דלא אזלי בגלותא, ולא ידעו ולא אשגחו במציאותא דעלמא. אבל חכמיא דעמא קדישא, חזי וידעי דהא שכינתא דאזלא בגלותא, ולית שלימותא בעלמא מיומא דאתמר ויגרש את האדם, ולא יכלי לעשות שקר בנפשייהו למימר הא אנן חכמים יודעי העתים. כללתא דמילתא, לאו מאן דאזי בבלבולא איהו שיכור, איהו דעיינוהי פקיחין לשכרותא דעלמא, מאן שיכור מאן אזיל במישרים, דכתיב "כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים", ואוקמוה "שכל העולם דומה עליו כמישור". ואי תימא עלמא בשבירו ונפשא בשלימו, לאו הכי, דעלמא ונפשא חדא אינון בנשמתא.

אבל תא חזי, כמה דאמרת, יינא דפוריא איהו בנפשא כיון שנשפך מתוך הכוס כיון שעלה על גדותיו. בתרי גווי אית דסליק יינא על גדות הכוס. כד כסא מליא וכד כסא ריקניא. אית כסא מליא על מלאת עד דאשתפך מדפני כסא. ואית כסא דאתרוקנת מיינה ומגו אתרוקנות כסא אתחזי מלאותא דיליה לבר ואשתפך על ארעא. לא דמי הא לדא כי אם באתחזותא, לחוד גו רזא תרווייהו כחדא.

דהכי כללא בעלמא פנימאה, כמא דדרגא עילאה לעילא איהו בריקניא, דלא ידע. כך דרגא תתאה לתתא איהו בריקניא, דלא ידע. לית להאי ריקנותא עם האי

ריקנותא כי אם שיתופא דשמא, ואכתי ברזא דשמא חדא אינון. משל לינוקא
דלא ידע כלום, עייל בי ספרא ושאל שאלתא דמאן דלא ידע, ורביה עני ליה מאי
דאספק ליה לפום דרגא דרביה, עייל ינוקא לשיבה ושאל שאלתא דמאן דידע,
ועני ליה רביה מאי דאספק ליה לפום דרגיה. עייל לעילא לדרגא עילאה מיניה,
אהדר ושאל שאלתא דשאל בקדמיתא, דהא ידע דתשובות דסיפרו ליה רבותיו
בבי ספרא לא היו אלא כפום הנחות עלמא דביה אינון, ולפום אתרא דהוי בהו
עני ליה כהוגן, אבל כד מעיין בעומקא דמילתא ידע דהא שאלתא דשאל
בקדמיתא נכונה איהו, מאי דלא ידע רביה דבדרגא בינונאה. הא אתחברת לא
ידע דלתתא בלא ידע דלעילא.

והכי אמרי רבנן דברסלבאי, צדיק עליון ונשגב יכיל למלל עם רשע גמור להכעיס,
הבנה אית בינייהו דיבור אית בינייהו ויכיל צדיקא לאחזרא רשיעא בתיובתא.
אבל בינוני טוב לא יכיל למלל עם בינוני רע ולמהדר ליה בתיובתא. דהא לא ידע
ולא הכיר כלל בשאלתא ובקושיא דדחיף לרשיעא. אבל צדיקא כד עייל בדרגין
פנימאין לעילא לעילא, אכיר ליצרא דרביץ על רשיעא ממש, ואכיר לקושיא
ולכפירה ולכבודתא דאית על רשיעא. אבל כד תרווייהו בבינוניות דאתחזיא
לבינוני שלמותא לא יכלי למלל בינייהו כלל. ועל דא אתמר ודע מה שתשיב

לאפיקורס מעממיא, אבל אפיקורס ישראל כל שכן דפקיר טפי, דלית להשיב לחוד לאפיקורס דאזיל עד סייפי עלמא כעממיא, תמן אחיד ביה צדיקא דאזיל לסייפי עלמא עילאה. אבל אפיקורס ישראל דעדיין איהו בתחומא דקדושה לא אית מה למהדר ליה, וכל שכן דמאי דיהדר ליה בינוני יגביר בינייהו ית יצרא דיליה ודיליה.

אימתי הוי האי אשתפכותא דיינא על גדות כסא, באפוקי שבתא. דהכי נהגי למשפך מיינא דאבדלתא על ארעא לקיימא כל בית שניין נשפך בו כיון הוי סימן ברכה. והא סימן ברכה נמי תרווייהו אית ביה, אי עשיר הוא וודאי רמיז לעותרא דלא אשגח על יינא דאשפך על ארעא. ואי עני הוא וודאי רמיז דדבתר עניא אזלא עניותא, ואוף מעט יינא דלקיט לאבדלתא אשפך ליה. באפוקי שבתא, כד נפקינן מתחומא דקודש לתחומא דחול, בעינן ליינא דסליק על גדותיה ויהוי תוספת למלאותא, דיכיל לכסאה אף על אשתפכותא דעניותא, ומהפכינן לסימנא דעניותא לסימנא דברכה. כמא דכד אשתבר מנא בביתא צעקי בני נשא 'מזל טוב', דיהווי תבירו דמנא למזלא טבא מגו תוספת יינא דאגבר על מנא דכסא, ולא כעניותא דבאשתברות מנא דיליה אביד כולא. על דא אמרינן באבדלתא

פסוקי דפוריא "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר". והא בשתא דא חל
פוריא באפוקי שבתא ואתי שפיר.

[ז] עד דלא ידע #ב – כלל ודעת

ד' אדר ד' תרומה התשע"ז

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הכא אית
למנדע, דהא עד דלא ידע איכא בכלהו יומין דשתא, ואיכא בכלהו חכמות
ובכולהו דרכי אסתכלות, ואיכא בכלהו אתרי ושבילי העבודה המוטלת על בני
נשא, ואית בכלהו נפשות השונות כל חד וחד בדוכתיה וכפום אתריה.

והא אוקמוה דאית לבר נש לבסומי עד דלא ידע תורה, עד דלא ידע הלכה, עד
דלא ידע פילוסופיה, עד דלא ידע מוסר, עד דלא ידע תיאולוגיה, עד דלא ידע
אתיקה, עד דלא ידע אסתטיקה, עד דלא ידע היסטוריה, עד דלא ידע טכנולוגיה,
עד דלא ידע קבלה, עד דלא ידע חסידות, עד דלא ידע משפטים, עד דלא ידע
עבודה, עד דלא ידע בדיחה, עד דלא ידע שירה, עד דלא ידע סיפור, עד דלא ידע
פוליטיקה, עד דלא ידע אהבה, עד דלא ידע התנהגות שבין אדם לחבירו, עד

דלא ידע חינוך, עד דלא ידע את החיים עצמם. והא אוקמוה כל חד וחד בדוכתיה
איך ידע ביה ואיך לא ידע ביה¹. וכולהו שבילין ודרכין אלו אזלין ומתקרבין עד
דלא ידע את הדעת עצמה, ויפשיט את דעתו מצורת ידע לצורת לא ידע, ויאמר
אילו ידעתיו הייתיו, ועכשיו שלא ידעתיו לא הייתיו, ובלא ידעתיו ובלא הייתיו.

והכי אית לבר נש לבסומי ולמיזיל בשבילי אורחות לוח השנה, עד דלא ידע יומין
דחול, עד דלא ידע שבתות, עד דלא ידע שלש רגלים, עד דלא ידע פסח, עד דלא
ידע ספירת העומר, עד דלא ידע ל"ג בעומר, עד דלא ידע שבועות, עד דלא ידע
בין המצרים, עד דלא ידע אלול, עד דלא ידע חנוכה, עד דלא ידע ט"ו בשבט,
עד דלא ידע שובבי"ם, והכי אזיל עד דמטי לתכלית ומקור לבסומי בפוריא עד
דלא ידע. דכל שאר זמני וכל לוח השנה דאתחלתא דיליה מירחא דניסן אזלי
בתרין גוונים, בקדמיתא ידע ובסופא עד דלא ידע, ואית חוטא דקיקא חדא דלא
ידע ההולך ומתעבה ומתגלה בכל צעד יותר, עד שמגיע לפורים ומתבסם עד
דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ובהא נמי אות לאוקמי כל חד וחד בדוכתיה
איך ידע ואיך לא ידע.

בדרך זה מיוסד החיבור שבעים אותיות ועיין שם¹

והכי אית לכל חד וחד מבני נשא חולקיה באורייתא, וחולקיה בדעתא דעלמא,
ואית בהו חכמים בכל חכמה ומבינים בכל בינה, כל חד וחד כפום שכליה
ובינתיה. וכולהו אזלין ומתקרבין לההוא דלא ידיע ולא ידע, דלית ליה שם ידיע
ולית ליה אתרא דידיעא ליה לחוד לא ידע כלל.

ונסביר ענין אחד בכלל עד דלא ידע של הדעת עצמה. והוא כי בני אדם אזלין
ושייטין בעלמא וחושבים שדעתם ומחשבתם היינו הם. רגילים הם להזדהות
עם דעתם, עם התמונות והדפוסים אשר דעתם מאפשרת להם איתו לחיות
בתוך העולם, ואינם יודעים כלל לנווט את הדעת ולהשתמש בו כאיש
המשתמש בכליו. הכלל הראשון בהתעוררות הוא להכיר בכך שהדעת אינו אלא
אחד מן הכלים, החשוב ביותר, אשר מבין כלי האדם. כשם שלא יתחיל איש
לנוע בכביש בכלי מכונית שאינו יודע איך לנווט אותו ואיך להנהיגו כראוי, כך
היה ראוי שלא יתחילו בני אדם להשתמש בדעתם, שהוא הכלי העוצמתי ביותר
שניתן לבני אדם, לבנות ולהרוס, עד דלא ילמדו על סכנותיו על כוחו ועל דרכי
ההשתמשות בו. למרבה הצער רבים הם שמוכנים ללמד את דעת האדם דעות
וחכמות ודתות, מעטים הם המורים המסוגלים ומוכנים ללמד אותו להשתמש
בכח דעתו שניתן לו כראוי. קודם כל לדעת שהוא אינו הדעת, שהדעת הוא כלי,

ושלפעמים יש להשתמש בו ולפעמים יש להפסיק, בלום פיך מלדבר ולבך
מלהרהר, וכולם שמורגלים כל כך באימון בתוך הדעת אינם מבינים וכי כיצד
אפשר לצוות על הדעת להפסיק לחשוב או להתחיל. וכל זה אינו אלא לפי
שאינם מכירים את כלי הדעת שבידם כלל. כי המחשבה הוא כלי ביד האדם
ברצונו להתחיל לחשוב ברצונו להפסיק. אין זה אונס את האדם. ורוב הצרות
והמכאובים העוברים עלינו בבחינת יוסיף דעת יוסיף מכאוב אינם אלא לפי
שאנו עסוקים בתוך הדעת במקום ובשעה שאינו רצוי לנו להיות בדעת הזו. ומיד
כאשר נבין את השליטה על הדעת ואת הפעולה בו מיד ניגאל מתוך ההכרח
הכבד ביותר בעולם אל החירות הרצונית הרחבה בעולם. אכי"ר.

ובך יש ללמוד להשתמש בסדר הזמנים, להיות חכמים יודעי העתים, כי גם פה
רבים המורים המלמדים אותנו משמעות הפסח ומשמעות השבועות ומשמעות
היום הזה והיום הזה, ואז אנו נשארים תקועים כי מה לי עם הפסח אם עכשיו
לי פורים. אבל כאשר נקיים בהם עד דלא ידע נדע כי גם כל אלו הם כלים
ולבושים ומכשירים הנותנים לנו אפשרות להתקדם ולהתקיים. ואינם מגבילים
את עצמנו בו אלא עוזרים את העצם בו. וכאן יש לראות את הסיפור המופלא
שסיפרו רז"ל באמרם אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא יהיו נבטלים.

כי יש כאן סיפור בזמן, הולך הזמן ומתקדם ומתבטל מועד אחד ואז מועד שני מתבטל בהגיע מועד שלישי, וכך הולך הזמן ומתקדם עד החודש השנים עשר הוא חודש אדר, ועד השנה האחרונה בעולם ההיסטורי, וכל המועדים נהיים בטלים כל אחד במה שבא אחריו, עד שמגיעים כולם אל הפורים שהוא שגרם לכולם את ביטולם, וימי הפורים לא יהיו נבטלים כי הם הביטול בעצמו, כן תהיה לנו אכי"ר.

וכך הוא באדם עצמו ההולך וגדל בן חמש למקרא בן עשר למשנה וכו', עד שמגיע למאה שהוא בטל מן העולם. הרי כל התעלות והתקדמות האדם שואף והולך אל להיות בטל, וכאשר מגיעים אל הבן מאה שהוא אור הכתר בעצמו, אור הפורים, מבין האדם כי כולם לא היו נבטלים וכולם בטלים באספקלריא אחת. ואז נאמר בו אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. פירושם של דברים כי בכל סדר התעלות האדם יש עצב גדול, שהרי הולך האדם אל בית עולמו. כאשר בן חמש למקרא נכנס למשנה מבין הוא שכל הבנתו בדרגת המקרא לריק היה, ומסתכל הוא על כל חייו עד כה בתור ילד טיפש ומצטער על כך, וכך בכל עליית מדרגה. אבל העומד במקום הבטל מן העולם, אין בו צער על כל חייו, ואין בו הסתכלות מלמעלה על התינוק, אדרבה מבין הוא כי כל שלב וכל גיל אינו אלא

לבוש אחר לעצם הנשמה ועצם האלהות המאיר בכל עולם ומקום וגיל כרצונו המתחדש תמיד, ויש שמחה עצומה לישר לב שאינו מבקש חשבונות רבים ואינו חושב אם ילדותו ביישה את זקנותו או זקנותו מכפרת על ילדותו, כי גם הילדות גם הזקנה לבושים הם לאור אין סוף כולם משחק לנגדו וכולם משחק נהדר עליו.

ח] קם רבה ושחטיה

ה' אדר ה' תרומה התשע"ז

רבה ור' זירא עביד סעודת פורים בהדי הדדי איבוסם קם רבה ושחטיה לר' זירא. קם רב חביבא על רגלוהי, וכסא דהוי בידיה אזדעזע ונפיק זיקוקין דנורא מפיו וזיקוקין דיינא מכסא, אכריז ואמר הא השתא שעתא לגליא רזא דלא אתגליא מיומין סגיאין ועד כען. הא וודאי רבה ור' זירא בסעודתא הוי יתבי, דהכי תניא במסכת דרך ארץ (דרך ארץ זוטא פ"ה) תלמיד חכם לא יאכל כשהוא עומד, והכי אמרי רבנן לא יעמוד כשהוא שותה אף כסא דקידושא ואבדלתא אלא ישב וישתה. אי שחיטה דא בסעודת פורים הוי, אמאי קם, הוי ליה למשחטיה כד יתיב. והא שחיטה דא בסעודת פורים אחיד ובסעודת פורים תליא, דהא לשתא

אחרינא ביקש למעבד סעודתא וסירב ר' זירא. חזינא דהאי שחיטה דינא הוי
בסעודת פורים, אמאי קם.

אלא קושטא דמילתא הכי הוי. וודאי האי סיפור לאו בעלמא דא הוי, אלא בעלמא
דאגדתא. ולא תימא בעלמא דא יתבי בסעודתא דפוריא פשיטא ומארי אגדתא
אמרו עלייהו סיפורא דא, אלא בעלמא דאגדא גופא עאלו כד עבדו סעודתא.
דהא לא שמענא סיפורא דא מפי מספר, כגון אמר רב פלוני רבה ור' זירא הוי
וכו', אלא בסתם רבה ור' זירא, כאילו אינהו גופייהו פה ויתבי השתא לסעודתא
דידהו. עאלו רבה ורבי זירא להדי הדדי בסעודת פורים. ועל דא "עבדו סעודת
פורים בהדי הדדי", עבדו בהדי הדדי סעודת פורים. וכד איבסום, כדין אתפשטו
מחיזו דהאי עלמא ועאלו בעלמא אחרא, ודא אתכני בלשון קימה, כמאן דיתיב
ויליף וקם למצלי. עאלו לעלמא אחרא, תמן קם רבה בקימה דידיה בעליה דיליה
במראה דעלמא עילאה דיליה, ושחטיה לר' זירא, כלליה ואסקיה בההוא שמא
קדישא עילאה דיליה יתגדל ויתקדש שמייה רב"ה.

הבא רזא דרזין דנחותי ימא דחכמתא דא עלמא עילאה סתימא. דכד בעי בר נש
למפרש מעלמא דא ולעייל בגו ימא קדישא עילאה, בעי לסלקא גרמיה משמיה,

ולעאלא גרמיה גו שמא קדישא רבה, דאיהו שמהן דצדיקייא, שמהן דמלאכייא,
שמהן דקודשא בריך הוא. וכד אפשיט לאני דיליה מגופיה ונפשיה, עייל לההוא
אני גו שמא אחרא, דביה אני דיליה גופיה, ואתנתק אני דיליה דאיהו נשמתיה
מגופיה, ועאל גו שמהן אחרנין דצדיקייא ומלאכיא דלעילא, וכדין חזי ההוא שמא
קדישא לכל הני מראין קדישין עילאין, ובר נש סח לחבריה דהא שמא דא סליק
ודא נחית ודא עייל להיכלא ודא נפיק, כלא כדמספר על שמהן דצדיקייא דבגן
עדן, ועל שמהן דמלאכין, ועל שמהן דאתוון דאורייתא, ועל שמהן דקוב"ה. ואילין
סיפורא דאני דיליה איהו, דאתהווי סיפורא דהני שמהן. וכדין אמר בר נש אמר
ר' שמעון אמר רבה אמר ר' זירא, ואני דיליה איהו ר"ש ואני דיליה איהו שמיה
רבה, והאי שמא רבה קטליה לשמא זעירא דאתקטל גרמיה בגווייה.

צדיקי קשוט כד קראי למגילת אסתר, כדין אסתלק אני דילהון מגו גופיהון, ועאל
גו שמהן דמרדכי ואסתר והמן וושתי וחרבונה. וכד אמרי ויאמר המן כדין חולקא
דנפשייהו דאתלבש גו שמא דהמן דאיהו אני דהמן גופיה, וכדין צעקה הנערה
אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי, דהא אבלענא גו המן רשיעא
כל גופיה, וקראי למגילתא בליליא אקרא לילה ולא תענה, דקריאה דא קריאת
גופה דאסתר כד קראי מגילתא כדקא יאות.

ועל דא כד מדכרינן לשמא דהמן בעינא למימר ארור המן רשיעא, כמא דכד עבר
המן בי מרדכי לא קם ולא זע ממנו ולטיה בליביה. דהא כל שמהן דמגילתא דא
רתיכי אינון לעייל בהו נשמתא דקורא ולעייל בהו גו עלמא עילאה. כד אמר
תלמודא בעי לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, בעי רבה לקיומי
להא מילתא ועאל איהו גו שמא דמרדכי ועאל אני דרבי זירא גו שמא דהמן, כדן
קם מרדכי ושחטיה להמן דאיהו רבה שחטיה לרבי זירא. לשנה בעי למעבד הכי
אמר לא בכל שתא מתרחיש ניסא. סבר רבי זירא דניסא דא לא בכל שעתא
מתרחיש, אלא שעתא חדא בימי מרדכי ואסתר, ואיכא למיחש שמא לא יפוק
בשלם.

אתי רבי יצחק קשישא מצפת מחי ואמר לאו הכי הוי, אלא כל שעתא ושעתא
אתרחיש ניסא. דהא ניסא דא לא אתעדי מגו יהודאי ודוכרניה לא אעדי מזרעיה.
וכל שתא ושתא כד קריין מגילתא כדן אתרחיש ניסא דפורים בכל עלמין עילאין
ותתאין, וכדן אזהיר ניצוצא קדישא בנפשא דהמן ועאל ביה רבי זירא דנפשא
דצדיקייא, ואשחיט מגו אתפשטות מגילתא דביה זיהרא דמרדכי ואסתר. אבל
מילתא דאמר רבי זירא, דניסא דא לא אתיא אלא בהיסח הדעת, כדאמרינן עד
דלא ידע. דאי הוי אתי בדעת הוי המן ידע ליה ואנן בעינן דלא ידע כלום אלא

'ויצא המן שמח וטוב לב', כמאן דאזיל ביה חינגא, וביה הילולא דחינגא תלינן ליה. וכד חזי רבי זירא דבעי רבה למעבד הכנה למשתה דא, מחי ואמר דלא יעביד הכי, דלאו כל שעתא מתרחיש ניסא, כלומר דהא ניסא לא אתעביד כמאן דידיע לחכמים יודעי העתים, ולא הוי ידיע טרם פוריא מה יהווי בפוריא, אבל קושטא דמילתא דכל שתא ושתא עבדי רבה ורבי זירא סעודה בהדי הדדי, וכל שתא ושתא הוי שלח רבה לרבי זירא קדם דפוריא דיעול ויעביד, וכל שתא ושתא סריב רבי זירא ואמר לא בכל שעתא מתרחיש ניסא, ובסוף כל שתא ושתא הוי פגשי בהיסח הדעת ואתבסמי בהדי הדדי, וכל שתא ושתא קם רבה ושחטיה לרבי זירא, וכל שתא ושתא בעי רחמי ואחייה. וכל שתא ושתא אמרי מהכא דלאו שפיר לבסומי הכי, וכל שתא ושתא אתבסמו בהיסח הדעת.

אשתטחו כל חברייה קדישא קדם רבי יצחק קשישא וקמיה דרב חביבא, ענו ואמרו אילמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מילין הדין די. כדין נהירא לן כל רזא דזוהרא קדישא ושמהן קדישין די ביה, ורזא דגוהרקא דרבי חייא דסליק למתיבתא דרקיעא ללא מלאכי (בבא מציעא פה, ב). דהא כל תלמידי חכמים בעי למיעל אני דילהו גו צדיקי אחריני וגו שמהן דמלאכי למיעול למתיבתא

דרקיעא, בר רבי חייא דבגלליה לא תשתכח תורה מישראל, דאבריר לאני דיליה
גופיה וצחצח ליה עד דבגרמיה סליק לעילא מגו דמות אני דיליה גופיה.

נענה רבי יצחק זעירא ואמר, וודאי דא דלמחרת בעי רחמי ואחייה, אחיה אסקיה
לדרגת רבי חייא, דלא בעי למיעול בגופא דצדיקי קדמאי, ועייל רבי זירא
למתיבתא דרקיעא בחיותא דחייא. כד מית פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער
הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשויעה (מגילה ו, א), דסליק מדרגא דחו"ל לדרגא
לארץ ישראל, בעי רחמי ואחייה.

א' תצווה ט' אדר התשע"ז

ט] עד דלא ידע #ג – מלך טיפש

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע. הדא הוא דכתיב ויקם מלך חדש אשר
לא ידע. ואוקמוה, עשה את עצמו כאילו לא ידע. קושטא דמילתא, ליכא בין מאן
דלא ידע לבין מאן דשוי נפשיה כמאן דלא ידע. דהא רב ושמואל חד אמר
אחשורש מלך חכם היה חד אמר מלך טיפש היה, תוהו עלה בי מדרשא,
בשלמא אי הוי פליגי אי מאי דעשה חכים או טיפש, וכי כל מאן דעביד מילתא
דלא חזי לן טיפש הוי. אלא הכי אמר רבי יצחק, מאי דאפליגו אי חכם וטיפש הוי

לא על גברא דאחשורש פליגי, דהא מאי איכפת לן איי גברא דאחשורש חכם או טיפש, אלא אל מלכותיה הוא דפליגי.

תא חזי, אית מלכא דמלך בחכמתא ואית מלכא דמלך בטיפשותא. מלכא דמלך בחכמתא אחזי חכמתיה לעמיה אחזי איך אורחיה דמלכותיה אזלין בקושטא ובחכמתא, מצדיק את מלכותו על ידי החכמה. מלכא דמלך בטיפשותא אחזי איך אורחיה דמלכותיה אזלין בחיבורא עם בני נשא טיפשאי, דאינון רובא דעלמא, ועביד לגרמיה כאחד מן העם, דביה כל חסרונות עמא, כדאמר אבימלך 'כמעט שכב אחד העם את אשתך', כאילו לא הוי מלכא אלא חדא מבני עמא, אחיד בטפשותא דלהון בגריעותא דלהון בהלוכא דלהון. ועל דא, מלך טיפש הוי דהא בטפשותא מלך ובטפשותא אצדיק למלכותיה.

הדא הוא דאמר עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דהא מרדכי צדיקא חכם הוי, והוי יתיב ולעי באורייתא בעמיקא וטמירא דילהו. והוי מלכותיה בחכמתא. והמן רשיעא לא בחכמתא סליק לגדולה לחוד בטיפשותא ובנכלותא, ולא ידעינן הי מינייהו עדיף לקבל מלכותא, דהא אחשורש מלך הוי, ויוסף מלך

הוי. יוסף סליק למלכותא כד חזא פרעה 'אין חכם ונבון כמוך'. אחשורש סליק
למלכותא כד חזא עמא דאיהו טיפש כוותייהו, אכיל ושתי ומליל על נשיא.

י"א אדר תענית אסתר התשע"ז

[י] עד דלא ידע #ד אלהות בחומר

ההוא מינא דהוי בשבבותיה דרבי יצחק, הוי רחים ליה והוי משתעשי במילי
דחכמתא, דאמרי רבנן, אית לחכמיא למרדף בתר רשיעא לאחזרא יתיה
בתיובתא, ואף אי לא יהדרון בתיובתא, יהדר חכימא מילתא דהוי בפומייהו
בשאלתא לתיובתא וידע. זימנא חדא הוי ממלן על נשמתא וגופא, אמר ליה
מינא לרבי יצחק, מאי דאתון אמרין אית נשמתא מלעילא לבר מגופא, ואית
במוחיה דבר נש קלא דנשמתא דאיהו לעלא מן גופא. והא קחזינן דמוחיה
ונשמתיה דבר נש תליא כפום עובדי גופא, דאי שתי יינא משניא מחשבתייה
לאורחיה דיינא, ואי אכיל סממניא משנין ית מוחיה לחדוותא או עציבו כפום
סממניא דיהבי ליה. הא קמן דנפשא ונשמתא דבר נש מן החומר הוא מושפע
ומן החומר איהו עביד.

אמר ליה רבי יצחק, משאילתא דילך חזינא דלא ברירא לך מאי נשמתא, ומאי אלהא, ואיך הוי נשמתא בגופא ואיך הוי אלהא בארעא. תאנא, כתיב וייצר הויה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. האי קרא אית לדקדקא ביה, אי עיקרא דבר נש נשמתא דנפח ביה, מאי ויצר עפר מן האדמה, ומאי כולי האי דאמר עליה הויה אלהים. אבל תא חזי, האי עפרא עפרא דגן עדן הוי, עפרא דביה כל שיח השדה טרם יצמח כי לא המטיר הויה אלהים ואדם אין, וכד נפח באפיו נשמת חיים מאן אתר נפח ביה, מארבע רוחין דעלמא, ומכל אווירין דרקייעין, ומכל רוח אלהים דהוי מרחפת על פני המים, ומהווא רוחא נשיב ואתיא גשמא להשקות את האדמה.

והא קיומא דבר נש כנשמתא בגופא כקיומא דאילני ארעא בגנתא דעדן. כמא דרוח הויה ורוח אלהים נשיב בין אילני גינתא ומביא ית מטרא לאשקאה לגנתא בנהרות, כך רוח הויה ורוח אלהים נשיב ואשקי ית עפרא דמניה גופא דבר נש, וכגוונא דהווא רוחא הכי גוונא דנשמתא. וכד נשיב הויה רוחא בעלמא הכי נשיב רוחא באדם, והווא רוחא צמח לאילני גינתא ואצמח לנשמתא דבר נש.

כד חטא אדם, לטייה לאדם ואחסיר ביה רוחא דנשמתא, לטייה לאדמה
בעבוריה ואמר כי עפר אתה ואל עפר תשוב, עפרא נגיבא דלית ביה לחלוחית
גשמא ורוחא דנשמתא. וכדין בזעת אפך תאכל לחם, לא נפיק פירא מאילני
גינתא בתוקפא דרוח הויה אלהים כמא דהוי בקדמיתא, ואתמסר ההוא רוחא
ואתפזר בין קוצים ודרדרים דעלמא, ולא נפיק מיניה לחוד בזעת אפיה דאדם.
ולהכי קיומא דנשמתא בגופא בקושי, וכד אכיל לחמא עדיין איהו בעציבו בחיוהי
דבר נש. וסופיה דאחזיר גופיה לעפרא.

כד אתא נח כתיב זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה
הויה. מאי עביד נח תיקן כלי מחרישה ודא הוי אתחלתא דרבולוציא דחקלאה,
דהא בגן עדן הוי בר נש כלקטי צייד, הוי אזיל ומלקט מאילני דחיי מאי דהוי
אכיל. כד אתגריש אדם מגינתא דעדן אזיל נע ונד בארעא בלי ביתא, והוי רדיף
בתר מאכליה מביני קוצי ודרדרי. לאט לאט אוליף למשלט בנטיעתא, ואתקין
כלי מחרישה למעקר קוצי ודרדרי ולמעבד לי בית קביעא וקיימא, דלא יצטרך
למרדף בתר מאכליה יישב באתרא חדא וסביביה יטע כרם. כד נפיק נח ממבול
מיד ויחל נח איש האדמה ויטע כרם, דהא כרם איהו קביעא ואיהו אתרא לבר
נש, וכרם אפיק גפנא וגפנא אפיק יינא, כגוונא דהוי קודם החטא, ללא זעת

אפוהי דבר נש, דלא אצטרך למעבד כלום דתהוי גפנא יינא לחוד לאנחא ליה
באתריה והא הוי יינא.

להכי יין ישמח לבב אנוש, ישמח יתיה מפגמא דאנוש קדמאה דאתגזר עליה
בעצבון תאכלנה. ומנחם יתיה ממעשינו ומעצבון ידינו, דהא חדוותא דיינא נפיק
מאלוהי ללא מעשי בני נשא. ולהכי כד שתי בר נש יינא אגבר ביה רוחא
דנשמתא דלית יכולתא בגופא למסבל, דהא אגבר ביה חדוות הויה במעשיו דהוי
טרם לטייה לאדמה דבעצבון תאכלנה. ולא דגופא שליט על נשמתא, אדרבה
שליט רוחא דחיותא דמבעד לעץ הדעת טוב ורע דביה אתגזר בזעת אפך תאכל
לחם ובעצבון תאכלנה, אגבר ביה חייא וחמרא מן רוח הויה אלהים בגינתא
דעדן, ומברך בר נש לאלהא עילאה ותתאה דאכניס סגולתיה בכל עפרין
דארעא.

תם ולא נשלם בילא"ו